

ПРОГРАМА ЗА ПАРЛАМЕНТАРНА ПОДДРШКА
PROGRAMI PËR MBËSHITETJE PARLAMENTARE
PARLIAMENT SUPPORT PROGRAMME

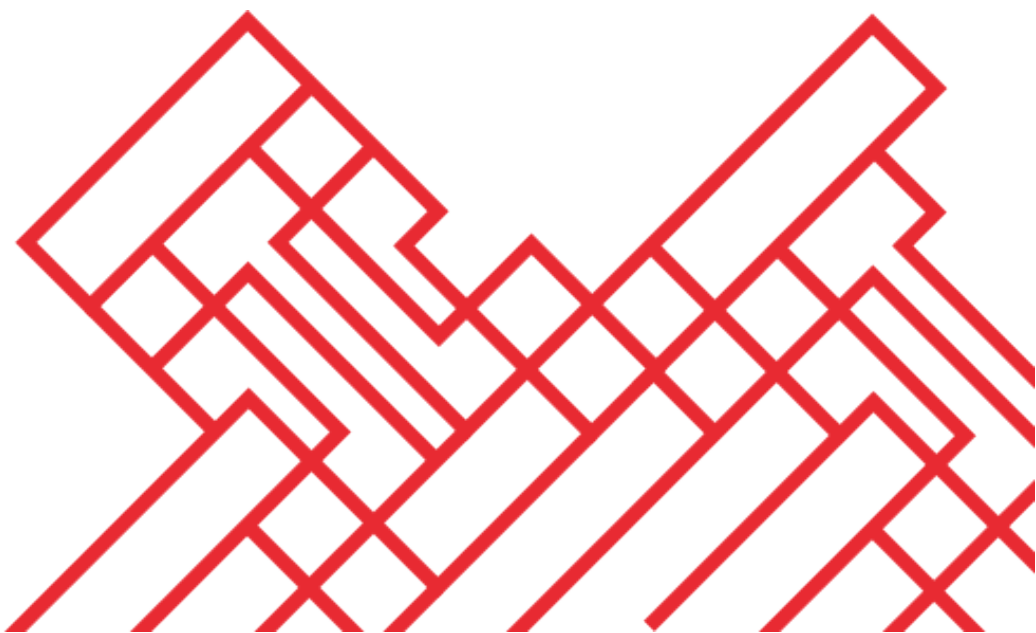
Краток документ за јавна политика бр.18/2021

Јули 2020 – јули 2021:

**Една година од парламентарните избори,
како граѓаните гледаат на политичкото
влијание и отвореноста на актуелниот
парламентарен состав?**

Авторки: Влора Речица и Александра Јовевска Ѓорѓевиќ

јули 2021

Оваа публикација е изготвена во рамките на Програмата за парламентарна поддршка (ПСП), која е поддржан од Швајцарската агенција за развој и соработка (СДЦ) преку Швајцарска Амбасада во Република Северна Македонија. ПСП се спроведува од Националниот демократски институт (НДИ), Институт за демократија „Социетас Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС) и Центарот за управување со промени (ЦУП). Содржината на публикацијата на никаков начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на СДЦ.

1. Вовед

Парламентите постојат за да ја обезбедат перспективноста на граѓаните во реализирањето на нивниот суверенитет како и да ја рефлектираат и блиско набљудуваат работата на извршната власт. Граѓаните, врз основа на нивен личен суд за успехите односно неуспехите од работата на пратениците и извршната власт, носат одлука и го даваат својот глас на следните парламентарни избори. Партијата или коалицијата со најголем број освоени пратенички места, добива мандат да формира Влада и да управува со ресурсите на државата во следниот период. Оттука, перцепциите на граѓаните се моќни индикатори, кои создаваат дополнителен притисок врз политичките институции, бидејќи тие ги обликуваат изборните резултати и водат до избор или пад на владејачки структури. Од тие причини, повременото консултирање на граѓаните за нивната перцепција во однос на работата на Собранието, претставува неопходен и изворен пристап до информации за пратениците. На овој начин, народните избраници можат да добијат генерална слика за позитивните и негативните ставови на јавноста за конкретни сфери од нивната работа, како и да добијат вредни насоки и препораки за иден развој.

Актуелниот, десетти по ред, парламентарен состав на Собранието, беше избран на предвремените парламентарни избори кои се одржаа на 15 јули 2020 година. На овие избори, СДСМ и коалицијата „Можеме“ - освои 46

пратенички места, ВМРО-ДПМНЕ и коалицијата „Обнова за Македонија“, освои 44 пратеник, Демократската унија за интеграција (ДУИ), освои 15 пратеници, коалиција Алијансата за Албанците и Алтернатива освои 12 пратеници, Левица освои 2 пратеника, додека Демократската партија на Албанците освои 1 пратеник. Владина коалиција се формираше помеѓу СДСМ и коалиција „Можеме“, ДУИ и ДПА, со што се обезбеди мнозинство во Собранието од 62 пратеници. На изборите, 80 од вкупно 120 избрани пратеници беа нови, односно се најдоа во улога на пратеник за прв пат во нивната кариера.

Институтот за демократија 13 години во континуитет ја следи перцепцијата на граѓаните за работата на Собранието. Во периодот февруари-март 2021 година, во рамки на Програмата за парламентарна поддршка (ПСП), беше спроведена годишната теренската анкета која се однесува на работата на новиот парламентарен состав изгласан во јули 2020. Целта на оваа кратка анализа е да даде компаративен преглед на ставовите на граѓаните за улогата и отвореноста на Собранието со актуелниот парламентарен состав во однос на претходните парламентарни состави во периодот 2016 – 2021. Преку овој текст, ќе бидат воочени неколку прашања со потенцијал за подобрување и ќе бидат дадени препораки како да се овозможи тоа подобрување.

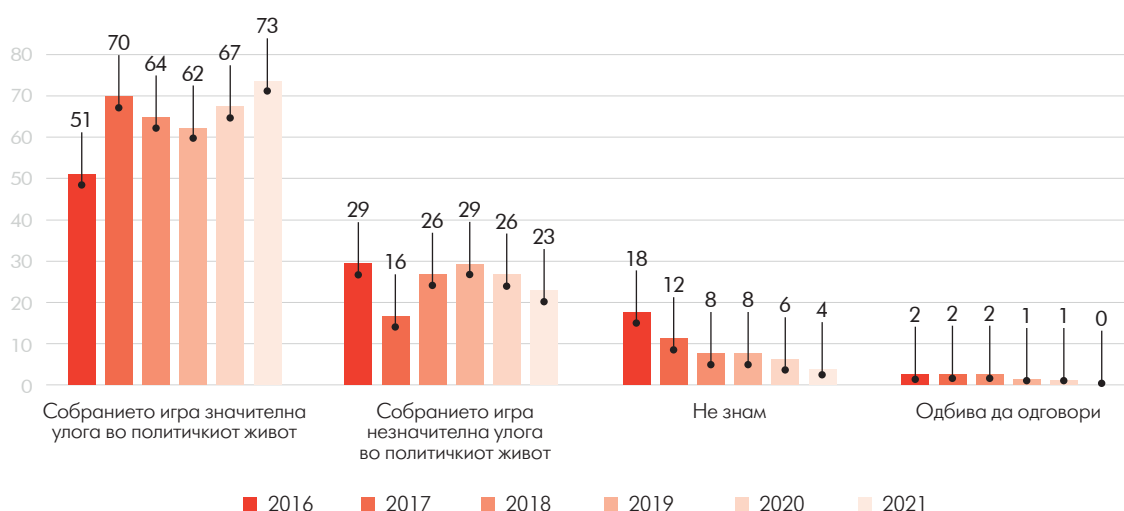
2. Улогата на Собранието во политичкиот живот на Северна Македонија

Собранието како највисок претставнички орган преку кои граѓаните ја остваруваат својата власт во парламентарна демократија, има најширока и автономна власт во државата. Надлежностите на законодавниот дом се изворни и уставно одредени, додека ваквата поставеност во политичкиот систем на Северна Македонија му овозможува значителна улога кога станува збор за креирањето на социјалниот и економскиот живот.

Мнозинството граѓани ја препознаваат значајната улога на Собранието во политичкиот живот на државата. Овој став е потврден и во резултатите од анкетата спроведена во 2021 година. Така, во последните пет години, бројот на граѓани кои сметаат дека Собранието има значајна улога во политичкиот живот на државата, константно се движи

околу две третини и повеќе од вкупниот број на граѓани. Преку подетална анализа може да се забележи дека во последните три години, оваа перцепција кај граѓаните бележи растечки тренд, достигнувајќи го својот врв во 2021, кога дури 73% од граѓаните изјавиле дека според нив Собранието игра значајна улога во политичкиот живот на државата. Соодветно на тоа, во последните три години, константно опаѓа процентот на граѓани кои сметаат дека Собранието игра незначителна улога во политичкиот живот на државата, достигнувајќи 23 проценти во 2021 (Графикон 1). Овој позитивен растечки тренд во препознавањето на Собранието како битен актер во политичкиот живот на државата, е индикатор дека кај граѓаните се гради перцепцијата за важноста на поделбата на власт како и суштинското влијание на законодавниот дом врз обликувањето на политиките.

Графикон 1. Каква е улогата на Собранието во политичкиот живот во Северна Македонија (%)

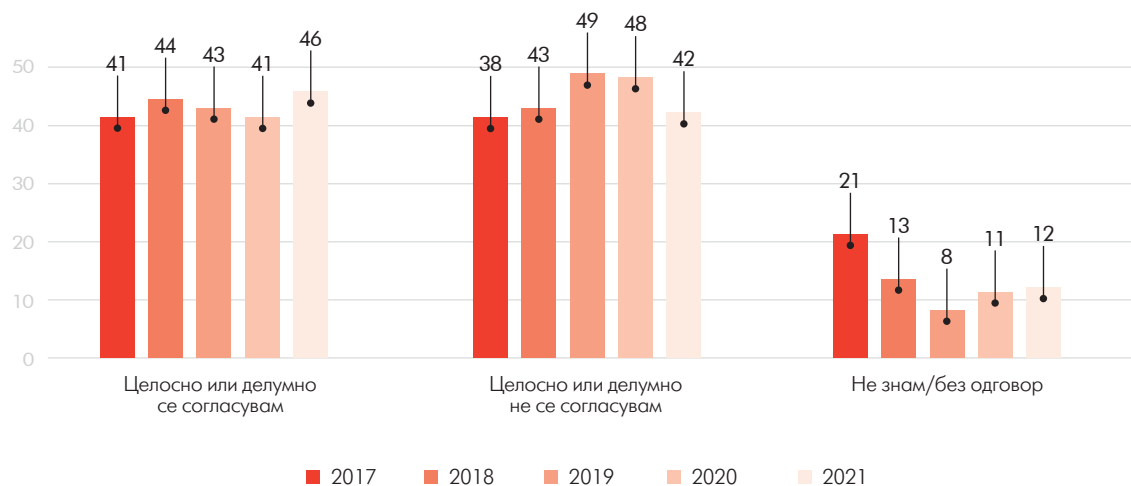

Паралелно со растечкиот тренд во препознавањето на значајната улога која законодавниот дом ја има во политичкиот живот, се зголемува и процентот на граѓани кои сметаат дека Собранието е подготвено за спроведување на реформи и нормализирање на политичката состојба во државата. Така, во однос на подготвеноста за спроведување на реформските процеси кои првично беа најавени по формирањето на парламентарното мнозинство и Владата во 2017, во 2021 е забележан најголем оптимизам меѓу граѓаните.

Резултатите од анкетата спроведена во 2021 год, покажуваат дека процентот на граѓани кои

делумно или целосно се согласуваат дека Собранието е подготвено за спроведување на реформи е за 5 процентни поени повисок споредено со 2020 (41%), додека 3 односно 2 процентни поени повисок во 2019 и 2018 соодветно. Консеквентно, во 2021 е забележан и пад на бројот на граѓани кои целосно или делумно се убедени дека Собранието не е подготвено да спроведе реформи и да ја нормализира политичката состојба. Имено, од 48% во 2020 и 49% во 2019, овој процент е намален за 6 односно 7 процентни поени соодветно, така што во 2021 изнесува 42% (Графикон 2).

Графикон 2. Собранието е подготвено да спроведе реформи и да ја нормализира политичката состојба (%)

Зголемувањето на позитивната перцепција во 2021 година за подготвеноста на Собранието да спроведе реформи, индицира дека граѓаните препознаваат зголемување на условите за поголема ефикасност и ефективност при извршувањето на функциите на законодавниот

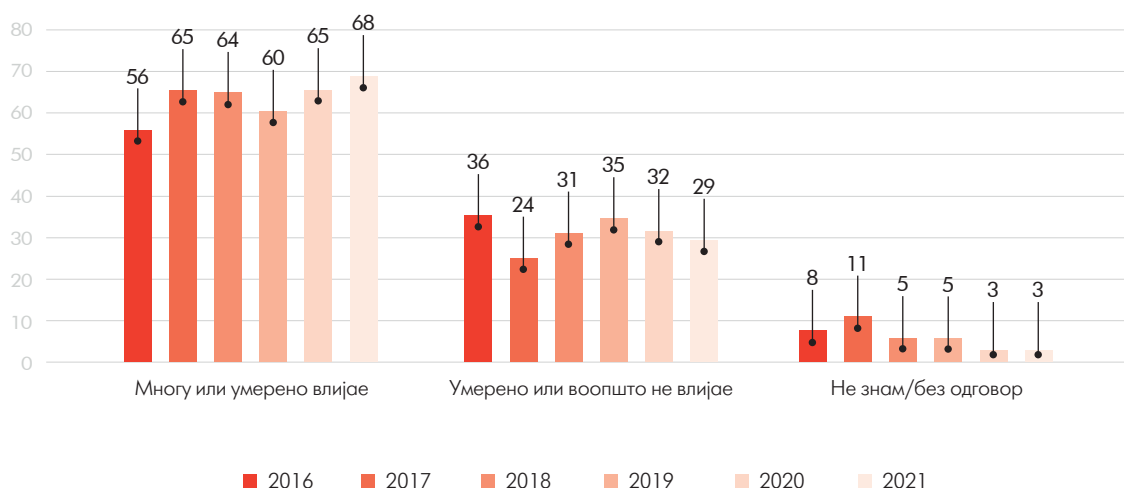
дом. Финансиската и административна независност на собраниската служба која со широк политички консензус беше изгласана во јануари 2020 год. дополнително ќе ја даде својата поткрепа на Собранието кон исполнувањето на своите надлежност и

улогата во политичкиот живот. Овој позитивен исчекор треба да се одржи и дополнително да се развива од страна на овој парламентарен состав, со цел зголемување на довербата во Собранието како највисока власт во државата.

Позитивна промена е забележана и во однос на перцепцијата на граѓаните за тоа дали Собранието има влијание врз квалитетот на законите кои ги изгласува. Имено, во 2021 годин а повеќе од две третини (68%) од испитаниците изјавиле дека Собранието има умерено или многу влијание врз квалитетот на законите, што е највисок процент измерен во последните шест години. Од друга страна,

соодветно процентот на испитаници кои сметаат дека Собранието умерено не влијае врз квалитетот на законите во Северна Македонија во 2021 е 29%, што после 2017 год. кога овој процент изнесува 24%, е најнизок (Графикон 3). Овој растечки тренд, индицира дека се поголем број на граѓани сметаат дека Собранието влијае врз нормативната рамка преку дополнително адаптирање на законите. Перцепцијата на граѓаните за важноста на Собранието во законодавниот процес зависи од постојаните напори на пратениците да ја искористат нивната законодавна функција во интерес на граѓаните.

Графикон 3. Дали Собранието влијае на квалитетот на законите во нашата земја? (%)

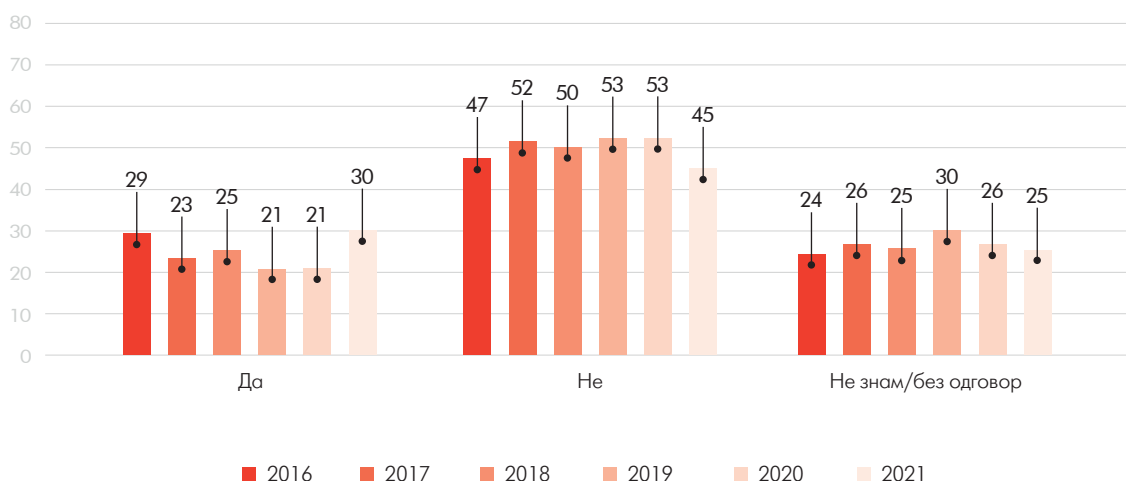
3. Отвореност на Собранието

Со цел да ја оствари својата претставничка функција, Собранието мора да биде во постојан контакт со граѓаните. Дел од тој ангажман подразбира средби и консултации, активно вклучување на јавноста во својата работа, како и транспарентност и отчетност пред граѓаните. Граѓаните имаат право на лесен и брз пристап до информации за работата на Собранието како и да бидат упатени за механизмите на вклучување во работата на Собранието и охрабрани за нивно практикување.

Резултатите од анализата направена во 2021 година, укажуваат дека според јавноста новиот парламентарен состав е најдостапен за комуникација со граѓаните, во споредба со претходните состави во последните шест години. Имено, скоро една третина

(30%) од граѓаните сметаат дека пратениците и пратеничките од нивната изборна единица се достапни за средба со јавноста. Споредено со резултатите од анкетите спроведени во 2020 и 2019, се забележува значително зголемување на оваа позитивна перцепција за 9 процентни поени. Соодветно на тоа, имајќи ги предвид последните шест години, во 2021 е забележан најнизок процент на граѓани кои сметаат дека народните избраници не се достапни за средба со граѓаните и изнесува 45%, што пак претставува намалување за 8 процентни поени споредено со 2020 и 2019 (53%; Графикон 4). И покрај тоа што овој процент на граѓани кои не се убедени во достапноста на пратениците и пратениците останува висок, сепак ваквото значително намалување е позитивен индикатор за можно подобрување на состојбата во оваа сфера.

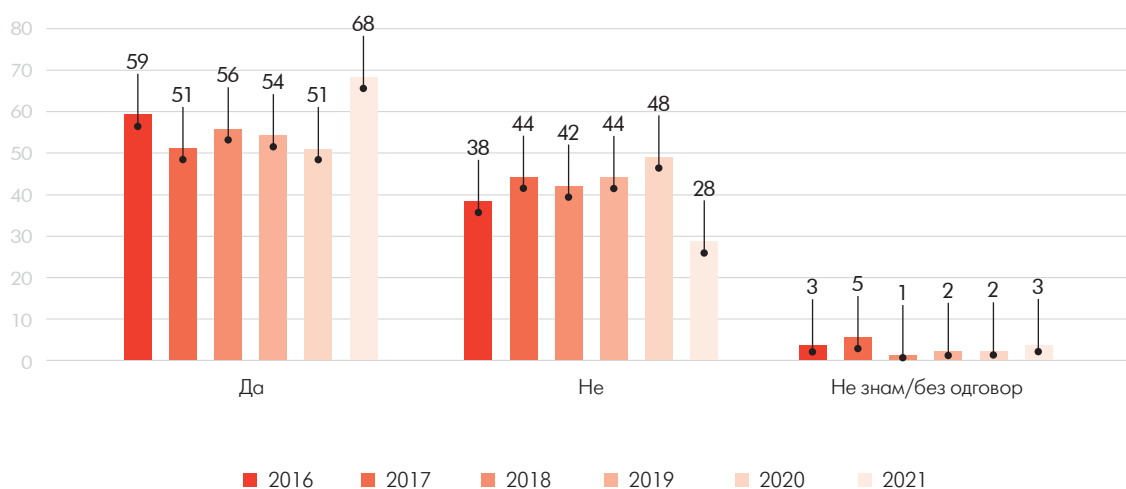
Графикон 4. Пратеникот/чката од вашиот регион (општина, изборна единица)е достапен/а за средби со граѓаните (%)

Оваа перцепција на јавноста е поткрепена и со податокот дека во 2021 повеќе од две третини (68%) од граѓаните знаеле кои се народните избраници од нивната изборна единица. Овој процент е значително повисок од било кој друг процент во последните шест години во однос на ова прашање, односно е повисок за повеќе од 9 процентни поени

споредено со било која од претходните шест години. Конкретно, споредено со резултатите од 2020 и 2019 година, во 2021 е забележано зголемување за дури 17 односно 14 процентни поени соодветно, на граѓаните кои ги знаат пратениците и пратеничките од нивната изборна единица (Графикон 5).

Графикон 5. Дали знаете кој е пратеник/чка од вашата изборна единица? (%)

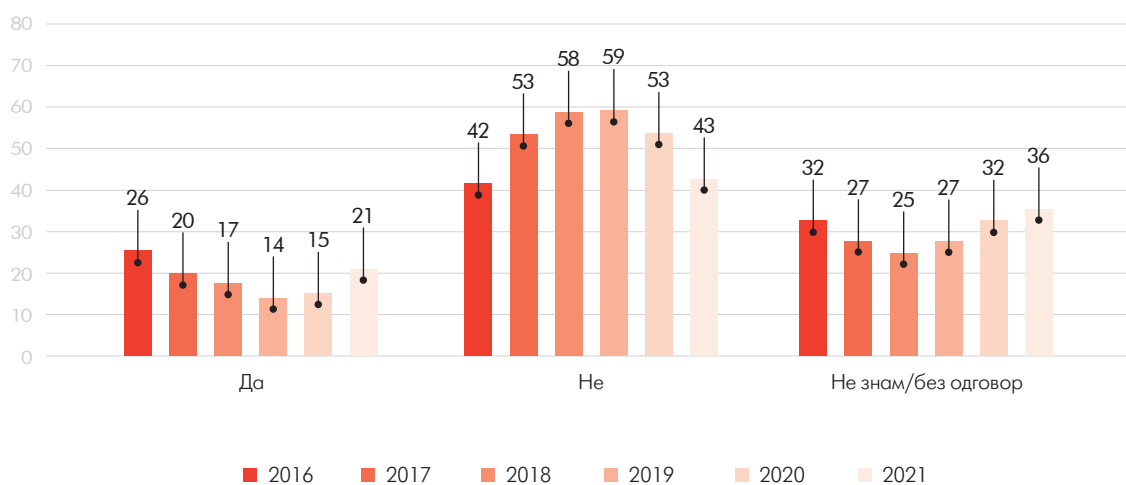
Имајќи предвид дека локалните прашања се од директна и непосредна важност за секојдневниот живот на граѓаните, како и дека граѓаните многу полесно можат да се поинтересуваат со истите, анкетата ја истражуваше и перцепцијата на јавноста за тоа колку пратениците посветуваат внимание на локални прашања во работата на Собранието. И во

однос на ова прашање, забележан е позитивен растечки тренд во последните 3 години. Во 2021 година, 21% од испитаниците изјавиле дека пратеникот од нивната изборна единица покренал прашање кое директно ја засега нивната општина. Споредено со 2019 (14%) и 2020(15%) година, последната анализа од 2021 бележи пораст од 7 односно 6 процентни

поени во однос на ова прашање. Соодветно, процентот на граѓани кои сметаат дека пратениците не се занимаваат со локалните проблеми со кои се соочува нивната општина, значително се намалува во последните три години, достигнувајќи 43% во 2021, што

покрај резултатот во 2016 (42%) е најнизок во последните шест години. Конкретно, споредено со 2019 (59%) и 2020 (53%) година, во 2021 година се забележува пад од 16 односно 10 процентни поени соодветно, во однос на оваа негативна перцепција на граѓаните (Графикон 6).

Графикон 6. Дали се случило пратеникот од вашиот регион да покрене иницијатива во Собранието за проблем со кој се соочува вашата општина? (%)

Резултатите од анкетата спроведена во 2021, споредено со последните четири години, бележат и благо зголемување на позитивната перцепција за тоа дека пратениците ги вклучуваат забелешките од јавноста при донесувањето на законите, но и соодветно намалување на процентот на граѓани кои сметаат дека тоа не се случило никогаш. Имено, 16% од испитаниците во 2021 рекле дека пратениците секогаш

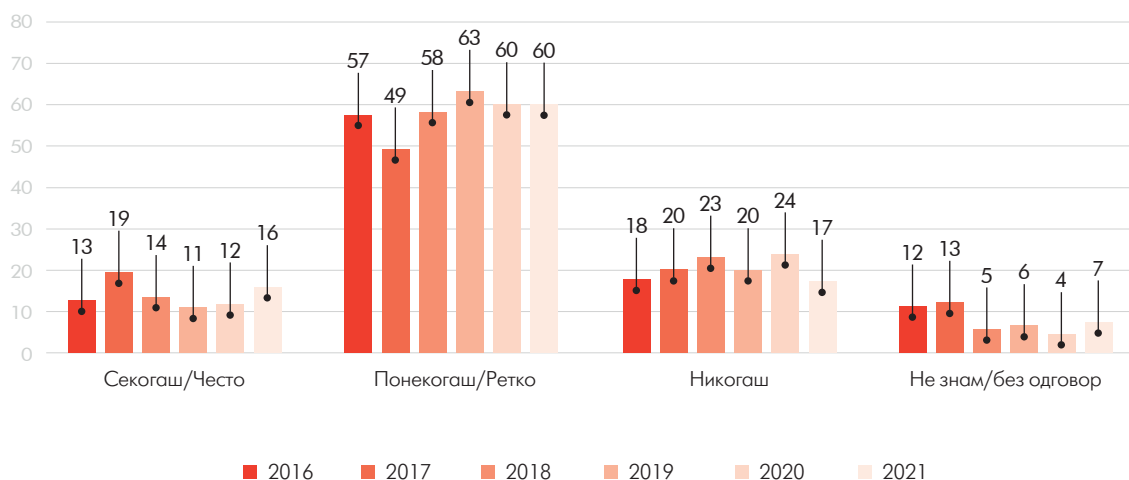
или често ги земаат предвид забелешките од јавноста и граѓанскиот организации при донесувањето на законите, што е за 4, односно 5 процентни поени повеќе споредено со 2020, односно 2019 година соодветно. Од друга страна, речиси ист процент на испитаници (17%) во 2021 изјавиле дека пратениците никогаш не го земаат предвид мислењето на граѓаните, што покрај резултатот од 2016 (18%) е најнизок во

последните шест години, а споредено со 2020 (24%) бележи значително намалување од 7 процентни поени.

Овој позитивен исчекор во 2021 во однос на тоа колку граѓаните сметаат дека пратениците ги вклучуваат нивните забелешки при

подготовката на законите е особено битно да се задржи и постојано зголемува во преостанатиот мандат на овој парламентарен состав. За граѓаните е важно нивното мислење да биде и реално земено предвид и преточено во нормативната рамка на државата.

Графикон 7. Колку често пратениците ги вклучуваат забелешките од јавноста и граѓанските организации при изработка на законите? (%)

4. Заклучок и препораки

Во 2021 година се забележува позитивен исчекор во ставовите на граѓаните кога станува збор за улогата на Собранието во политичкиот живот на државата, достапноста на народните избраници за јавноста и вклучувањето на граѓаните во процесите на донесување одлуки. Имено, овој пратенички мандат е препознаен од јавноста како највлијателен во политичкиот живот и за квалитетот на нормативната рамка на Северна Македонија од 2016 година наваму, како и тоа дека е најподготвен за спроведување на реформи и нормализирање на политичкиот живот во државата. Исто така, граѓаните оцениле дека актуелните пратеници се и подостапни за комуникација со граѓаните, додека споредено со нивните колеги од претходните мандати имаат поголем слух за непосредните локални потреби на граѓаните, но и до извесен степен повеќе ги земаат предвид забелешките упатени од јавноста.

Сепак, овие позитивни трендови се во зародиш и потребни се дополнителни напори и волја од страна на пратениците да се задржи и подобри оваа состојба. Во продолжение се наведени неколку препораки како да се постигне тоа:

- **Собранието мора да вложи сериозни напори за унапредување на квалитетот на извршување на своите уставно одредени функции, а пред се на надзорната функција.** Пратениците треба активно и суштински да ги практикуваат механизмите за надзор над извршната власт кои им се на располагање. На тој начин, суштински ќе се зголеми влијанието и улогата на Собранието во политичкиот живот на државата.
- **Зголемување на информираноста и знаењата за темите кои се предмет**

на дискусија во Собранието, како и подобрување на дебатните и ораторските вештини на пратениците. На овој начин, пратениците ќе можат да донесуваат поинформирани одлуки, подобро да ги образложуваат своите тврдења преку аргументи пред своите колеги, а со тоа дополнително да влијаат на квалитетот на законите кои ги донесуваат. Парламентарниот Институт (ПИ) кој функционира во рамките на Собранието, врши истражувачки работи на теми од интерес на пратениците, како и едукација и обуки во специфични области. Оттука, потребно е поголемо и поефективно искористување на услугите на ПИ од страна на пратениците. Дополнително, потребно е зголемување на соработка со граѓанскиот сектор кој располага со експертиза и знаења за специфични теми, со што значително можат да им помогнат на пратениците во процесите на донесување одлуки.

- **Собранието треба постојано да ги надоградува механизмите и практиките за одржување близок и непосреден контакт со граѓаните.** Јавноста треба да има непречен и редовен увид во работата на Собранието, како и отворен канал за двонасочна комуникација со своите претставници. Ова може да се постигне преку унапредување на содржината и алатките на Собранието за информирање на јавноста (на пример Собранискиот ТВ канал, веб страната на Собранието и профилите на социјалните медиуми), како и активирање на постојните канцеларии за контакт со граѓаните лоцирани во општините низ целата држава. Собранието исто така треба да ја интензивира и едукацијата на граѓаните за постојните механизми за нивно вклучување во работата на законодавниот дом

ПРОГРАМА ЗА ПАРЛАМЕНТАРНА ПОДДРШКА
PROGRAMI PËR MBËSHITETJE PARLAMENTARE
PARLIAMENT SUPPORT PROGRAMME

Краток документ за јавна политика бр.18/2021

-

Јули 2020 – јули 2021:

**Една година од парламентарните
избори, како граѓаните гледаат на
политичкото влијание и отвореноста на
актуелниот парламентарен состав?**

Авторки: Влора Речица и Александра Јовевска Ѓорѓевиќ

-

јули 2021